

Ideea că virtutea evreiască este înrădăcinată în neputința evreiască este atât profund egoistă, cât și remarcabil de stupidă

SAGAMAX 2024

ARTS & LETTERS

The Jewish Oyster Problem

The idea that Jewish virtue is rooted in Jewish powerlessness is both deeply selfish and remarkably stupid

BY ANDRÉS SPOKOINY

În Kuzari, unul dintre marile tratate filosofice evreiești din Evul Mediu, rabinul Judah Halevi descrie un dialog fictiv între regele khazarilor și un rabin. Rabinul subliniază faptul că evreii sunt iubitori de pace și că nuucid ca alții. Putem să ne imaginăm oful Khazarului când îi spune: *"S-ar putea să fie așa dacă umilința voastră ar fi voluntară, dar este involuntară, iar dacă ați avea putere ați ucidem"*. Ouch, răspunde rabinul. Sau mai exact: "Ne-ai atins punctul slab, rege al khazarilor". (Kuzari 115).

Judah Halevi înțelege că nu există nimic intrinsec mai moral la evrei. Tribulațiile noastre au fost cele care ne-au făcut să fim în mod unic non-violenți, iar în absența acestora, am putea foarte bine să ne întoarcem la a fi ca orice alt popor și să "ucidem" la fel ca ei. Cu toate acestea, deși conștient de această realitate, Judah Halevi nu s-a opus restabilirii suveranității evreiești. Dimpotrivă, dimpotrivă: Există un proto-sionism în Halevi care l-a determinat să emigreze la Ierusalim. În Spania sa

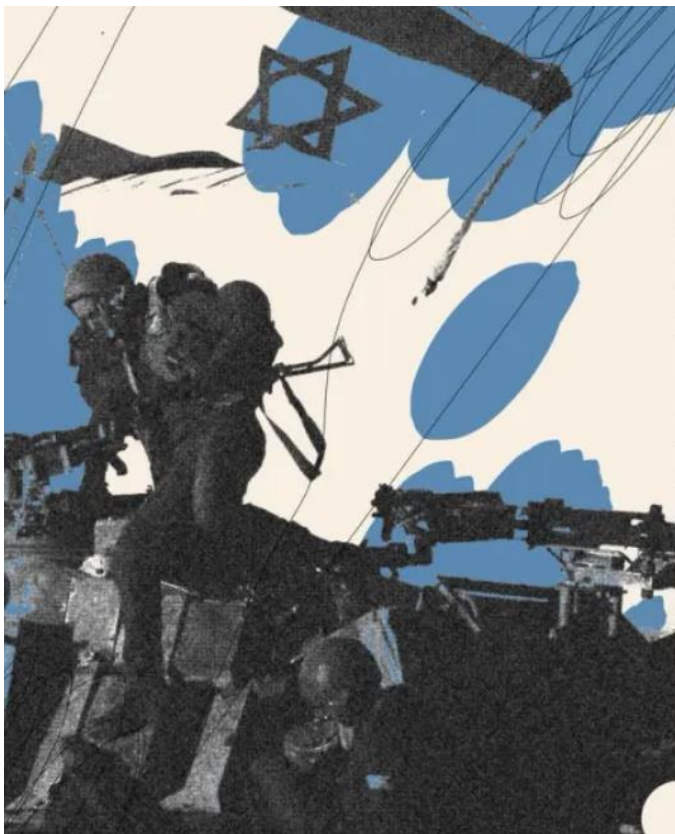
natală, el experimentase vulnerabilitatea de a trăi la cheremul conducătorilor musulmani și creștini. El a văzut neputința ca pe o tragedie fără margini și a ilustrat ca pe un eșec moral încercarea de a deghiza această neputință ca pe o virtute.

Cu toate acestea, unii gânditori moderni întorc neputința pe dos și prezintă această tragedie, care i-a costat pe evrei milenii de persecuții, drept o virtute. În secolul al XIX-lea, Iluminismul evreiesc îi considera pe evrei un "popor spiritual", netulburat de realitățile dezordonate ale puterii politice și, prin urmare, capabil să dezvolte o formă superioară de moralitate. Existențialistul evreu Franz Rosenzweig a văzut unicitatea iudaismului ca rezultat al acestei poziții "în afara istoriei", ceea ce ne conferă o atemporalitate care lipsește altor religii. Hannah Arendt s-a făcut ecoul acestui sentiment: "Istoria evreiască oferă spectacolul extraordinar al unui popor... care și-a început istoria cu un concept bine definit al istoriei și cu o hotărâre aproape conștientă de a realiza un plan bine circumscris pe pământ și apoi, fără a renunța la acest concept, a evitat orice acțiune politică timp de două mii de ani."

Alții notează că operele de geniu evreiesc, precum scrierile lui Kafka, filosofia lui Spinoza și descoperirile lui Freud, se datorează tocmai unicității diasporei poporului evreu, realității sale de minoritate fragilă aflată la marginea societății, capabilă să vadă ceea ce cei din mainstream nu pot vedea. În virtutea neputinței lor, evreii ar putea deveni conștiința lumii, parametrul suprem al moralității unei societăți umane. Susținând o idilă cu neputința și o idealizare a lipsei de acțiune care transformă tragedia în virtute, vulnerabilitatea evreilor din diaspora ar putea fi reimaginată ca fiind motorul suprem al geniului moral și intelectual evreiesc.

Sionismul a pus la îndoială cacealmaua evreilor care se îndrăgostesc de propria lor opresiune, văzând-o ca pe o formă de lașitate disfuncțională transformată în virtute. În poemul lui Hayim Nahman Bialik "În orașul măcelului", scris după pogromul de la Kishinev, nu există empatie pentru victime, ci o batjocură devastatoare și amară:

*"Vino, acum, și te voi duce în vizuina lor.
În gropile, în bălăriile, și în cotețele de porci
unde moștenitorii Hasmoneeni zac, cu
genunchii tremurând,
Ascunși și încolăciți, - fiii Macabeilor!
Sămânța sfinților, urmașii leilor!
Care, înghesuiți cu zecile în toate
sanctuarele rușinii lor,
Au sfințit atât de mult numele Meu!
A fost fuga șoarecilor ce-au fugit,
Fugă de gândaci a fost zborul lor;
Au murit ca niște câini, și erau morți!"*

Sionismul a înțeles că evreii nu au evitat orice acțiune politică, ci că au fost forțați să o evite. "Normalizarea" poporului evreu a cerut, prin urmare, în mod paradoxal, o revoltă împotriva destinului de neputință care i-a caracterizat pe evrei timp de 2.000 de ani. După cum scria David Ben-Gurion în 1944, "Toate celelalte revoluții, atât cele din trecut, cât și cele viitoare, au fost revolte împotriva unui sistem, împotriva unei structuri politice, sociale sau economice. Revoluția noastră este îndreptată nu numai împotriva unui sistem, ci și împotriva destinului, împotriva destinului unic al unui popor unic".

Punctul final al destinului evreiesc unic al neputinței avea să devină în curând clar. Cei îndrăgostiți de neputința evreiască ar fi trebuit să fie pedepsiți pentru totdeauna de Holocaust. Shoah a dovedit că neputința nu este un exercițiu filosofic abstract, ci exterminarea reală a poporului nostru. Unii evrei încă mai cred că lipsa noastră de suveranitate ar fi putut produce excelență morală - acest aspect este discutabil. Ceea ce nu poate fi negat este că a produs o cantitate de neconceput de suferință. "Cum altfel", *aud fantoma lui Herzl spunând, "cum altfel credeai că se va termina?"*.

Sionismul a devenit o mișcare majoritară, iar înființarea miraculoasă a statului Israel a devenit o întoarcere răscumpărătoare a evreilor la putere și pe tărâmul istoriei. Acest marș de revenire la putere din abisul neputinței nu este nimic mai puțin decât una dintre transformările majore din istoria omenirii.

Cu toate acestea, pentru unii, 6 milioane de morți nu au fost o dovadă suficientă că neputința îi ucide pe cei neputincioși. Ei au o nostalgie nemărginită pentru vremurile în care evreii puteau pretinde puritatea giulgiului alb a muritorului care se îngroapă

fără a fi vreodată murdărit de exercitarea mizerabilă a acțiunii politice și a suveranității. Potrivit scriitorului antisionist Michael Selzer, de exemplu, "etica și scopul evreiesc derivă din respingerea puterii, din disprețul real al puterii care pătrunde în ethosul evreiesc". Iudaismul, pentru Selzer, constituie o revoluție pentru a "radicaliza lumea prin neputința și suferința evreilor". În opinia sa, Israelul reprezintă o contrarevoluție rea împotriva nobilei și eternei esențe evreiești a victimizării.

Sionismul a pus la îndoială cacealmaua evreilor care se îndrăgostesc de propria lor opresiune, considerând-o o formă de lașitate disfuncțională transformată în virtute.

George Steiner *, în articolul său "Patria noastră, textul", se teme în mod similar de faptul că crearea Israelului va "normaliza" poporul evreu și îl va scufunda în afacerea neinspirată (și murdară) a statalității. Absența unui patrimoniu teritorial al evreilor este cea care explică, în opinia lui Steiner, contribuția lor la civilizație. Cu siguranță, Steiner, spre deosebire de antisioniștii de astăzi, nu a demonizat Israelul. El a spus într-un discurs: "Israelul este un miracol absolut, un vis ieșit din infern care a fost realizat ca prin intermediul unei baghete magice. Acum este un refugiu sigur pentru evrei. Dacă vor apărea din nou probleme - și vor apărea - poate că într-o zi Israelul va oferi adăpost fiului meu și fiilor fiului meu". Steiner a mai scris, fără echivoc, că acțiunile Israelului în apărarea sa împotriva dușmanilor fanatici și plini de ură, sunt justificate.

Dar el remarcă faptul că, de-a lungul a 2.000 de ani de persecuții, evreii nu au avut puterea de a domina sau umili orice alt om, în timp ce Israelul, pentru a supraviețui, este acum obligat să domine și să umilească

vecinii. "Este acesta", se întreabă el, "un preț prea mare de plătit?".

Cel care i-a răspuns cel mai bine lui Steiner a fost Isaiah Berlin, care, într-un articol ingenios intitulat "Costul vindecării unei stridii", a comparat exilul evreilor cu o boală. "Un popor condamnat să fie pretutindeni minoritar, dependent de bunăvoința, toleranța sau pur și simplu inconștiența majorității, dar conștientizat de condiția sa nesigură, de nevoia sa constantă de a mulțumi sau cel puțin de a nu nemulțumi... nu poate ajunge la o dezvoltare pe deplin normală, nici individual, nici colectiv." Exilul a creat distorsiuni ale personalității: autoizolare, anxietate, defensivitate agresivă. Este adevărat, poziția specială a evreilor ca minoritate la marginea societății a dus la apariția unor opere de geniu, precum Kafka, Freud sau Heine. Atunci când viața ta depinde de înțelegerea capriciilor majorității, dezvolti o viziune clară și critică asupra acelei majorități, o perspectivă de outsider. Dar acea înțelegere mai profundă pe care o posedă indivizii talentați a fost "cumpărată prin suferința de nedescris a unor comunități întregi" și "nu putea fi acceptată ca fiind naturală sau inevitabilă". Exilul, în acest sens, i-a supus pe evrei la boli mintale și, așa cum fac uneori bolile mintale, a produs opere de geniu. Dar cu ce preț?

"Sute de mii de stridii", scria Berlin, "suferă de boala care ocazional generează o perlă. Dar să presupunem că o stridie vă spune: *"Doresc să trăiesc o viață obișnuită, decentă, mulțumită, sănătoasă, ca o stridie; chiar dacă nu voi produce o perlă. Sunt dispus să sacrific această posibilitate pentru o viață lipsită de boli sociale; o viață în care nu trebuie să mă uit peste umăr pentru a vedea cum apar în ochii celorlalți"*.

Poate că Imre Kertész, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, a sintetizat mai bine târgul pe care evreii trebuiau să-l facă. În timpul unei vizite în Israel, un jurnalist străin, care cunoștea înclinațiile umaniste și pacifiste ale lui Kertész, l-a întrebat: "Cum vă simțiți când vedeți o stea a lui David pe un tanc?". "*Mult mai bine decât să o văd pe uniformă mea din lagărul de concentrare*", a răspuns el.

Exercitarea puterii este dezordonată. Întotdeauna. Nici o singură mișcare de eliberare națională din lume nu a fost curată și ireproșabilă. Gânditori precum Steiner nu neagă acest lucru. De fapt, ei recunosc natura murdară a statalității și consideră că singura modalitate prin care evreii pot rămâne "puri" este să renunțe la puterea politică și să se supună guvernării altora. Acest lucru este diferit de utopiștii universalisti. Antisioniștii care tânjesc după lipsa de putere nu nutresc neapărat un vis lennonesc de "fără țări și fără religie". Punctual, ei nu văd nimic greșit în faptul că palestinienii își exercită puterea politică în contextul unui stat național palestinian și chiar îi asupresc pe evrei - sau îiucid. Puterea evreiască este cea care îi deranjează; suveranitatea evreiască este cea pe care o disprețuiesc și împotriva căreia se înfurie pentru că le expune pretențiile lor de superioritate morală ca fiind false.

Faptul că presupusa lor excelență morală este dobândită prin comerțul cu cadavrele evreilor morți nu îi deranjează, deoarece au stabilit că a face pe victima este prin definiție o poziție superioară din punct de vedere moral. Evreii au nevoie să fie oprimați pentru a produce ce e mai bun din ei.

Sub straturile de distorsiuni intelectuale și autojustificare, această pretenție de superioritate morală este, în mod paradoxal, putredă din punct de vedere moral.

Imaginea de sine atent creată de academicienii evrei privilegiați, care observă lumea de la înălțimea pozițiilor lor de titular, pare ruinată de evreii care refuză să fie la mila altora. "Cum îndrăznesc aceste stridii plebee să îmi refuze dreptul de a fi o perlă? Oare nu știu că trebuie să moară pentru ca eu să pot fi un far etic pentru lume?"

Cei care critică Israelul pentru că promovează "supremația evreiască" pledează, de fapt, pentru un alt tip de suprație evreiască, probabil mai rasistă și mai îndreptățită decât prima. Dar, mai important decât întrebarea dacă este mai bine să fii o stridie evreiască cu sau fără perlă, argumentul că neputința este necesară pentru ca "geniul evreiesc" să se dezvolte este falsă din punct de vedere faptic.

Da, persecuția diasporei i-a produs pe Freud și Kafka, dar suveranitatea evreiască în Țara lui Israel a produs Biblia și Mishnah. Evreii israelieni câștigă mai multe premii Nobel și obțin mai multe brevete decât evreii francezi sau evreii ruși. Adevărul este că un popor, orice popor, își poate dezvolta marea doar dacă este stăpân pe propriul destin. Este adevărat, greșești mai mult și mai vizibil dacă conduci o economie, o armată și o forță de poliție decât dacă conduci un magazin din colț sau un cabinet medical. Dar evitarea puterii pentru a evita problemele legate de putere este ca și cum ai muri de foame pentru a evita obezitatea.

Antisionismul neputinței este profund laș. El evită adevăratele provocări ale puterii, mizeria ei, dilemele morale insolubile și nesfârșitele sale nuanțe de gri. Diasporismul este o evadare ușoară, pentru care se așteaptă ca altcineva să plătească nota de plată. Este mai ușor să stai să judeci într-o cameră cu aer condiționat de la Universitatea Columbia, scriind despre

virtuțile neputinței, decât să muncești din greu pentru a face din viziunile profetice o realitate.

Israelul sionismului prezintă o oportunitate istorică pentru evrei de a desfășura valorile pe care le-am dezvoltat în diaspora și de a le muta din domeniul abstract al cărților în arena vieții reale. S-ar putea să nu fie atât de imaculat și de pur cum își dorea Steiner, dar asta este în regulă. Valorile noastre nu au fost niciodată menite să fie teoretice. Ele au fost concepute ca un ghid practic pentru viața de aici și de acum, nu pentru cea de dincolo.

Refuzarea oportunității și respingerea provocării este o dovadă de lipsă de curaj. A face acest lucru în timp ce îi punem în pericol pe alți evrei pentru ca sentimentul nostru nemeritat de superioritate să rămână intact este un act criminal din punct de vedere moral.

<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/jewish-oyster-problem>

NOTE

* **George Steiner** (1928, – 2020), a fost un scriitor american de origine franceză, critic literar, eseist, specialist în literatură comparată și teoria traducerii, profesor universitar.

* **Andrés Spokoiny** (born 1968) is an Argentinian Jewish activist, now living in New York City and is the President and CEO of the Jewish Funders Network.

Trad. AG 2024

AI-Night café

Freud and Theodor Herzl drinking a morning coffee

